

Anmeldelse

AF KIRSTEN JAKOBSEN (LÆSEKONSULENT OG LÆREBOGSFORFATTER)

*Jepp Bundsgaard og Lisbet Kühn:
Danskfagets it-didaktik. Gyldendal, 2007.
Seminariserien.*

Danskfagets it-didaktik beskrives som en grundbog for lærere og lærerstuderende om integration af it i danskfaget. Bogen præsenterer såvel praktiske eksempler som didaktiske overvejelser og viser på denne måde, hvordan teori og praksis kan supplere og styrke hinanden. De to forskellige vinkler afspejler også forfatternes forskellige baggrunde: Jepp Bundsgaard er cand.mag. i dansk, filosofi og datalogi og har skrevet ph.d.-afhandling om danskfagets it-didaktik. Lisbeth Kühn er lærer og master i it og læring. Bogens praksiseksempler tager således udgangspunkt i Lisbeth Kühns eller kollegers undervisning med integration af it.

Bogens teoriafsnit bindes sammen af korte oversigter, der relaterer til praksis eller giver læseren overblik, fx *Mulige konsekvenser af computeranvendelse i forhold til undervisningens metoder*, *Principper for den gode skrivesituation* og *Centrale faktorer i kommunikation*. Desuden indgår der konkrete beskrivelser af undervisningsforløb i klassen og for den enkelte elev, hvor sammenhængen mellem lærerens undervisning og elevens læring tydeliggøres.

I bogens *indledning* beskriver og reflekterer forfatterne over de konsekvenser, informations- og netværkssamfundet har for vores måde at kommunikere og forholde os til tekster på, og som derfor også må have indflydelse på undervisningens indhold og organisering. Delafsnittet *Læring og undervisning* tager udgangspunkt i beskrivelser af det konstruktivistiske læringssyn, og der refereres til forskellige læringsteoretikere, hvor fokus er på elevens læreproces gennem deltagelse i sociale fællesskaber. Sådanne situationer benævner

forfatterne som autentiske (kommunikations-)situationer, fordi de relationer, der skabes, og de aktiviteter, der foregår, ikke er pålagt af andre, men er nødvendige i situationen.

Anvendelse af it i planlægning og organisering af undervisning gør det muligt at skabe sådanne autentiske situationer, hvor læreren med udgangspunkt i den enkelte elevs nærmeste udviklingszone kan tilrettelægge undervisningen, så der er passende udfordringer til alle elever både fagligt og socialt.

Kapitel 2: It i det små beskriver brugen af it i indskolingens både som en væsentlig tilgang til at tilegne sig grundlæggende skrive- og læsefærdigheder og til kommunikation (brug af hjemmeside) og enkel søgning på nettet. Flere steder i kapitlet beskrives "den traditionelle, elementbaserede læseundervisning" som en mulig årsag til, at nogle elever forbliver tekniske afkodere. Med udgangspunkt i det læringssyn, som danner udgangspunkt for bogen, fremhæves de teoretikere, der har en kommunikationsorienteret tilgang til tilegnelse af skriftsproget. Jeg savner nok et midt imellem-synspunkt, hvor de to vinkler på læseprocessen understøtter og supplerer hinanden.

Kapitel 3: Hjemmesiden i undervisningen giver eksempler på den uformelle læring, der sker mellem eleverne, når de arbejder sammen ved computeren, men det understreges også, at den læring, der finder sted i praksisfællesskaberne, sker gennem løsning af opgaver, som eleverne oplever som væsentlige eller sjove at løse. Opgaver, som kræver eftertænksomhed og kritisk vurdering eller som umiddelbart virker kedelige, kan ikke kun læres gennem praksisfæl-

lesskaberne, men kræver tilrettelæggelse af undervisningens indhold med mulighed for fordybelse og eftertænksomhed. Kapitlet har flere delafsnit, der beskriver hjemmesidens forskellige anvendelsesformer, skriveproces samt muligheder for fleksibel og differentieret tilrettelæggelse af undervisningen. De forskellige praksiseksempler beskriver også, hvordan hjemmesiden kan fungere som log og dokumentation for klassens og den enkelte elevs arbejde.

I Kapitel 4: Computeren som redskab understreges betydningen af, at eleverne tilegner sig et bredt spekter af it-færdigheder, så de ikke kun anvender bestemte funktioner i få udvalgte programmer. For at tage højde for dette kan det være en hjælp, at teamet omkring en klasse i forbindelse med

årsplanlægningen beslutter, hvilke it-færdigheder, det er målet, at eleverne tilegner sig i de forskellige perioder og forløb. Færdigheder i at anvende tastatur samt brug af tekstbehandling fremhæves som centrale områder af it, men også her er det væsentligt, at de forskellige tekniske funktioner – som fx brug af spalter, indsætning af billeder m.m. – introduceres i funktionelle sammenhænge. I afsnittet *It som hjælpemiddel* vil jeg især fremhæve de overvejelser, man som underviser er nødt til at gøre sig i forbindelse med elevens brug af it-hjælpemidler – herunder hjælpemidlernes begrænsninger. Forfatterne pointerer, at voksnes nærvær og opmærksomhed er essentiel, hvis elever i vanskeligheder med læsning og skrivning skal have optimalt udbytte af teknikken. Et væsentligt spørgsmål i denne sammenhæng er, om eller hvordan de tekniske løsninger kan erstatte eller supplere de nære relationer mellem elev og lærer i forbindelse med læse- og skrivetilegnelsen. I kapitlet er der også eksempler på brug af it som hjælpemiddel i mere end teknisk forstand, fx anvendelse af visuelle og auditive præsentationsprogrammer.

Kapitel 5: Interaktive assistenter tager udgangspunkt i betydningen af, at den enkelte elev eller elevgruppe kan få et relevant fagligt input på det tidspunkt i læreprocessen, hvor der er brug for det. En sådan idealsituation er sjældent mulig, men man kan nærme sig den ved anvendelse af interaktive assistenter – et netbaseret materiale, som eleven kan interagere med, anvende i eget tempo og efter eget behov, dvs. lærerens "assistent". Ved at skrive sit eget indhold ind i assistentens skabelon får eleven overblik over og struktur på sit arbejde og hjælp til forskellige danskfaglige områder. På bogens hjemmeside, www.it-didaktik.dk, kan der hentes interaktive assistenter til flere danskfaglige områder.

Kapitel 6: Informationskompetence: Søgning er læsning tager udgangspunkt i et nyt verbum: at internette. Der er tre grundlæggende måder at internette på: surfing, surfesøgning og fuldtekstsøgning. Alle tre internetmåder handler også om at kunne læse og anvende forskel-

lige læsestrategier. Oversigterne i kapitlet giver korte og anvendelige stikord til de særlige strategier, som surfesøgning kræver: fx central- og periferilæsning. I afsnittet Læsestrategier uddybes arbejdet med strategierne, som eleverne også fagligt vil kende til fra arbejdet med tekster på papir, men som gennem læsning på nettet får nye dimensioner. At udvikle elevernes informationskompetence fordrer en lang række danskfaglige tilgange, og derfor giver det god mening at arbejde med dette område i danskundervisningen. For at understøtte elevernes udvikling af søgeord, læsning af søgeresultater og kritisk læsning kan også her anvendes interaktive assistenter.

Kapitel 7: Litteraturundervisning og it beskriver i kapitlets første halvdel nogle overordnede principper for litteraturundervisning. Der er efterfølgende eksempler på forskellige links til og rammer for arbejdet med litteraturlæsning for både store og små – herunder mulighed for meddigtning gennem fanfiction og weblogskrivning. Også i sidstnævnte sammenhæng kan anvendes en interaktiv assistent.

Læsning af **kapitel 8: Samarbejde via net** har bl.a. fået mig til at reflektere over min egen brug af forskellige konferencer og fora på nettet. Anvendelsen af et webparlament, hvor der er angivet tydelige rammer for, hvordan deltagerne skaber og udvikler aktive netværk, er en af de samarbejdsformer, der beskrives detaljeret i kapitlet. Det understreges også, at et netbaseret samarbejde ikke bare er noget, man lige gør (i modsætning til chat). Det kræver grundig planlægning og klare aftaler mellem de involverede i samarbejdet.

Bogens **sidste kapitel: Kommunikation og etik** tager udgangspunkt i et praksiseksempel med mobning via sms. I den sammenhæng beskrives de etiske udfordringer, som den netbaserede kommunikation stiller os over for:

- Hvordan håndterer vi konflikter på skrift?
- Hvordan undgår vi misforståelser og opbygning af fordomme?

- Hvad træder i stedet, når skriftsprogets formelle konventioner ikke længere slår til?
- Og når vi ikke kan benytte os af mimik, gestik, og tonefald til at tydeliggøre budskabet?

Eksemplet med mobning via sms danner ramme for afsnittene *I den andens sted som skrivende* og *I den andens sted som læsende*, hvor der gives konkrete eksempler på udvikling af empati i forbindelse med den kommunikationsform, som for mange af eleverne er den hyppigst anvendte.

Danskfagets it-didaktik er en grundig og informationsmættet bog. Den kan læses på flere måder, fx

- som en systematisk og teoriforankret tilgang til anvendelse af it i skolen, idet bogen bestemt ikke kun handler om inddragelse af it i danskundervisningen, men også i andre fag
- med fokus på udvalgte afsnit af særlig relevans og interesse i forbindelse med læserens undervisningspraksis
- til konkret inspiration i undervisningen gennem de mange praksiseksempler.

Danskfagets it-didaktik er ikke en bog, man læser hurtigt. De mange teori-baserede henvisninger, herunder brug af Jeppe Bundsgaards egen ph.d.-afhandling, stiller krav til og udfordrer den læser, der især er vant til at forholde sig til it som anvendelsesredskaber. Men giver læseren sig tid til fordybelse (og måske afprøvning af nogle af de meget relevante strategier, der anvendes i forbindelse med bl.a. surfesøgning), kan bogen være en øjenåbner i forhold til ikke bare at anvende, men også at integrere it i undervisningen. Og ikke mindst: at lægge op til refleksion og samtale med elever, forældre og kolleger om, hvordan de muligheder, vi som borgere har i informations- og netværkssamfundet, kan bruges, men ikke må misbruges.

Anmeldelse

AF KRISTINE KABEL (ADJUNKT I DANSK, PROFFESIONSHØJSKOLEN KØBENHAVN/N. ZAHLES SEMINARIUM)

Mette Kirk Mailand: Genreskrivning i skolen. Gyldendal 2007, 294 sider.

Der har gennem de sidste år været øget fokus på arbejdet med genrer i danskfaget, men fra lidt forskellige udgangspunkter. Hvor de fleste efterhånden er flasket op med fx strukturalistiske narrative modeller eller indholdskategorier som science fiction eller vrøvelidigte, så er en bredere tilgang ved at vinde bredt indpas i skolen og i læreruddannelsen. Det påvirker blandt andet læse- og skriveundervisningen, og det har været med til at flytte fokus fra en traditionel hovedkategorisering af tekster som enten fiktive eller ikke-fiktive til en anskuelse, hvor man opdeler tekster efter formål og tilhørende sproglige karakteristika.

Der er ikke særlig mange undervisningsmaterialer til skolen eller grundbøger på dansk til læreruddannelsen med dette fokus, og derfor rammer Mette Kirk Mailands bog *Genreskrivning i skolen* et voksende behov. Målgruppen er lærerstuderende eller allerede uddannede lærere, og ambitionen er at give læreren redskaber til sproglig vejledning og til gennem hele skoleforløbet at iværksætte en undervisning, hvor eleverne "videreudvikler og forfiner deres tekstkompetencer og fornemmelse for "situationsafhængig kommunikation"" (s. 126).

Fokus er på elevernes egne tekster, og bogen kan således ses som et væsentligt alternativ til fx *Læreren som sproglig vejleder* eller ældre skrivepædagogiske bøger til læreruddannelsen. Bogen består af tre dele. Først diskuteres forskellige tilgange til skriveundervisningen, og bogens genrepædagogik positioneres i forhold til traditionel skrivepædagogik (de røde streger på ord- og tegnsætningsniveau) og 90'ernes procesorienterede skrivning. The Teaching-Learning Cycle præsenteres som undervisningsmetodik, og her er det væsentlige, at en del af forberedelserne til elevernes selvstændige skrivning sker gennem fælles dekonstruktion og gen-

skabning af tekster inden for genren. Hvor den procesorienterede skrivning hentede sine begrundelser i kognitionsforskningen, er begrundelsen for at arbejde med genrer social og politisk, det handler om at "kunne opnå magt og indflydelse ved at kende til de genrer (de såkaldte "power genres") som anvendes i samfundets magtinstitutioner" (s. 32). Her kan det tilføjes, at skolen selvfølgelig er en af disse magtinstitutioner, hvor ikke al form for sprogbrug vurderes lige højt, derfor stiller det eleverne mere lige at arbejde eksplicit med sproget.

Mette Kirk Mailands bog kan ses som eksponent for det fokusskifte, der er ved at ske i danskfaget, og som kan beskrives som et skifte fra danskfagets formålsparagraf til folkeskolens formålsparagraf – fra et fokus på identitetsdannelse og læse- og udtrykslyst, til et fokus på skolen som en garant for dannelse til borgere, der kan deltage som værdsatte sprogbrugere i uddannelsesystem, arbejdsliv og offentlighed. De to ting er selvfølgelig ikke adskilte, men der er forskel på, hvad der sættes som hovedargument for den undervisning, der foregår.

I bogens anden del gennemgås en lang række genrer, hvor fokus er tekstformål, struktur og sproglige træk. Her er tilgangen dejligt pragmatisk, især hvad angår fortællende genrer og lyrik, der beskrives ved hjælp af traditionelle literære stilfigurer. Det gør bogen bredt brugbar. I tredje del analyseres elevtekster efter begyndertrin, mellemtrin og ældste klasser, ligesom der er en lang række elevtekster, som læseren kan øve sig på. Det er rigtig godt. Det samme er det minileksikon, der afslutter *Genreskrivning i skolen* og ikke er *mini*, men temmelig omfattende.

Bogen er direkte inspireret af den australske genrepædagogik, som bygger på den funktionelle lingvistik i sit sproglige beskrivelsesredskab og syn på sproglig udvikling, samt på sociokulturel læringsteori. Mette Kirk Mailand refererer hyppigt til zonen for nærmeste udvikling, og på sin vis er hendes egen fremstilling et eksempel på dette, fordi hun ønsker at tage udgangspunkt i de sproglige termer, der bruges i Danmark, og undlade at præsentere de begreber, der bruges inden for den funktionelle lingvistik. Det kan være en pointe, hvis målgruppen er seminarierundervisere, men lærerstuderende i dag kommer stort set uden sikkerhed i de traditionelle begreber, og udtryk som adverbelle led eller præpositionsforbindelser er ikke mere indlysende end udtrykket omstændigheder.

Men det er ikke så afgørende. I forhold til verber præsenterer bogen delvist en betydningstilgang ved at tale om aktive verber og mentale verber, men ikke om relationelle og verbale processer. Det giver til gengæld nogle problemer i forhold til elevtekstanalyserne, hvor fx et fokus på de relationelle processer kunne have været centralt i forhold til de tekster, der ikke er fortællende. Nu omskrives lidt knudret og upræcist med betegnelser som "de ikke-aktive verber". I det hele taget forsvinder betydningstilgangen lidt i bogens sidste tredjedel, som ellers netop skulle eksemplificere den. Centralt i forhold til fortællende tekster er fortælleren, men den instans berøres ikke fra en sproglig vinkel. Det gælder generelt spørgsmålet om det interpersonelle. I bogens første del understreges forholdet mellem afsender og modtager som centralt, men hvordan kan det ses sprogligt? Hvordan kan læreren give respons på elevtekster med det fokus?

At give respons på elevtekster kræver viden om sproglig udvikling, men her er det også lidt karakteristisk for den sidste tredje del, at den sproglige udvikling næsten kun behandles som staveudvikling eller et spørgsmål om antal ledsætninger og ord i en periode. Her træder en formel grammatisk tilgang ind og bliver styrende, vel egentlig stik imod hensigterne. I stedet kunne det have været diskuteret, på hvilken måde eleverne kan udvikle deres sprog inden for fx informerende tekster. Eller

hvordan kunne en udvikling se ud inden for argumenterende tekster? Der er stor forskel på at sige "jeg tror, at han gør det, fordi..." til "en mulig grund kan være...". Det ville have været interessant også at se på sproglig udvikling fra den vinkel, og det kunne have givet nye redskaber til læreren som sproglig vejleder.

Mette Kirk Mailand er ikke desto mindre en skarp sproglig jagttager, og det udfolder hunt især i forhold til

begyndertrinnet, her er betydningstilgang og engagement meget tydeligt, og det er spændende at læse. Derudover er det bare selv at gå i gang, der gives mange redskaber og gode elevtekster at øve sig på også for de andre trin. Samlet er Genreskrivning i skolen det bedste bud på en bog til læreruddannelsen lige nu. Den imødekommer på velskrevet vis et behov og er desuden fyldt med gode undervisningsideer, når fokus er elevers skrivning.

Anmeldelse

AF SUSAN MØLLER (AUDIOLOGOPÆD, KONSULENT I RÅD OM UNDERVISNING OG UDDANNELSE)

Elisabeth Damkjær og Lisbeth Mulvad: Læs, skriv og forstå – på og mellem linjerne. 205 sider.

Dansklærerforeningens Forlag, 2007.

Elisabeth Damkjær og Lisbeth Mulvad: Læs, skriv og forstå – på og mellem linjerne. Lærervejledning. 55 sider.

Dansklærerforeningens Forlag, 2007.

Hvordan motiverer man elever i erhvervsuddannelserne til at beskæftige sig med og interessere sig for danskfaget? Det spørgsmål læser jeg mellem linjerne i både elevbogen (teoribogen) og i lærervejledningen. Og enhver, der har gået rundt i værkstederne på en erhvervsskole eller spist frokost i kantinen sammen med eleverne, vil kunne bekræfte, at spørgsmålet er relevant. Mange af eleverne i erhvervsuddannelserne (EUD) har jo netop valgt en faglig uddannelse, fordi de har valgt en boglig uddannelse fra. Mange af dem fordi deres læse- og skrivefærdigheder ikke var tilstrækkelig gode i folkeskolen. Det er smedeværkstedet med svejseværktøjet og kranpladsen, der trækker i eleverne. Det er der, de kan motiveres til at gennemføre en erhvervsuddannelse. Men danskfaget indgår i uddannelserne, det er lovbestemt, og der er behov for gode undervisningsmaterialer til faget. Derfor er det vigtigt, når der udgives et nyt materiale til faget fra Dansklærerforeningens Forlag.

Med billedet af eleverne i smedeværkstedet på nethinden synes en elevbog på 205 sider at være noget af en mundfuld. Retfærdigvis skal det nævnes, at elevbogen er delt fifty-fifty i en teoretisk del og en del med teksteksempler og opgaver. De tre kapitler i den teoretiske del bærer overskrifterne *At læse på og mellem linjerne*, *At finde og bruge spor*, samt *Metoder til at læse og skrive*. Det sidste kapitel, som umiddelbart synes at have den overskrift, der kan være med til

at motivere eleverne for faget, er langt det mindst omfattende, og af de mange sider fylder afsnittet *At skrive selv* kun 5 sider. Det er altså ikke elevernes skrivefærdigheder, der er i fokus på trods af bogens titel: *Læs, skriv og forstå – på og mellem linjerne*.

Om indholdet er relevant for eleverne, afhænger selvfølgelig primært af den måde, stoffet bliver formidlet på af dansklæreren. Men umiddelbart er der langt fra de faglige tekster, som ligger på bordene i teoriundervisningen til chauffør- eller struktøruddannelsen, til eksemplerne i elevbogen. Det er ganske enkelt en helt anden verden. Også i tonen.

Elevbogen er visuelt lækker og teksten brudt af mange illustrationer og farvede blokke med fremhævet tekst og opgaver. Selvom det umiddelbare indtryk således er, at det er en meget tilgængelig tekst, eleverne har foran sig, så er brødteksten mange steder brudt så meget af støj fra farvede blokke, at det kan være svært at læse teksten i sammenhæng. Ja, faktisk er det på nogle sider svært at finde brødteksten. Opsætningen skyldes sikkert, at forfatterne er helt bevidste om, at målgruppen for elevbogen ikke er så læsestærk og derfor skal lokkes lidt med farver og billeder, men det samlede indtryk er forvirrende. Begreber som *tekstens spor* og *tomme pladser* er ikke mindre abstrakte, fordi farverne er glade.

De mange tekster og opgaver i anden del af elevbogen giver underviserne masser af materialer at arbejde videre med i målet mod, at eleverne både kan analysere og producere forskellige teksttyper. Teksterne er et bredt udpluk af reklamer, digte, noveller, billeder m.v. I stort set alle opgaver skal eleverne

finde spor, læse på og mellem linjerne, finde tomme pladser og argumentere. Opgaverne hænger således nøje sammen med teoridelen i elevbogen.

Der er virkelig materiale til mange timers arbejde. Mon ikke det virker lidt overvældende på eleverne? Måske kunne man i stedet have udvalgt enkelte af teksterne og opgaverne og så lagt resten på den hjemmeside, www.dansklf.dk/mellemlinjerne, som underviseren i forvejen kan hente endnu flere tekster og opgaver på.

Der er ikke lagt op til, at eleverne skal skrive eller gøre notater i elevbogen. Elevbogen synes således ikke at være tænkt som en personlig arbejdsbog for eleverne, men synes mere at være tænkt brugt som et klassesæt. Så når forfatterne skriver, at eleverne gennem arbejdet med bogen bliver i stand til både at analysere og producere tekster, skal ordene *arbejdet med bogen* nok ikke tages bogstaveligt. Jeg mangler i det hele taget en brugsanvisning i, hvordan bogen er tænkt anvendt.

Den tilhørende vejledning til underviserne, *Læs, skriv og forstå – på og mellem linjerne. Lærervejledning*, er nemlig ikke så meget en brugsanvisning til elevbogen, men i højere grad en lære(r) bog, som giver underviseren faglig baggrund for at forstå, hvorfor indholdet i elevbogen er vigtigt. Fx gengives udpluk af Undervisningsministeriets bekendtgørelse for grundfaget dansk, som er grundlaget for, at bøgerne er skrevet og udgivet. Lærervejledningen rummer også mange interessante overvejelser om udfordringer ved at undervise netop elever i en erhvervsuddannelse. Faktisk fik jeg vældig meget lyst til at vide, hvem de to forfattere er, men hverken i elevbogen eller i lærervejledningen er der oplysninger eller fotos af forfat-

terne. Jeg synes nemlig, der er meget mere mellem linjerne, end man lige skulle tro. Måske en skuffelse over, at danskfagets rolle i erhvervsuddannelserne er blevet mindre?

Læs, skriv og forstå – på og mellem linjerne er udviklet til brug i danskundervisningen på erhvervsuddannelserne, men vil sandsynligvis også kunne anvendes i danskundervisningen i grundskolens ældste klasser.

Alt i alt et flot materiale, der tydeligvis er lagt meget arbejde i, men som måske vil lidt for meget på én gang. Jeg er i hvert fald i tvivl om, i hvilket omfang de bogligt trætte elever i erhvervsuddannelserne vil fange interessen for danskfagets værktøjer igennem materialet.

Anmeldelse

AF KIRSTEN FRIIS (MA OG LÆRER, PÆDAGOGISK KONSULENT, NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING)

Carsten Elbro: Læsevanskeligheder. Gyldendal, 2007. 325 sider.

Hvad er læsevanskeligheder, og hvornår opleves de? Carsten Elbro definerer læsevanskeligheder ud fra et funktionelt, sociologisk perspektiv, og dermed opstår læsevanskeligheder, når læseren oplever, at der er et misforhold mellem færdigheder, forventninger og krav. Læsevanskeligheder kan opstå og opleves gennem hele livet, konstant eller periodevist, alt efter hvilken funktion læsning spiller i livet.

Ud fra dette perspektiv giver en bogen en forskningsbaseret oversigt over læse- og skrivevanskeligheder, årsager til disse og forslag til pædagogisk udredning og indsats. Bogen fokuserer på de store vanskeligheder, som generer mindre gode læsere. Hovedvægten ligger på ordblindhed, men Elbro behandler også vanskeligheder med sprogforståelse i læsning og sammensatte sproglige vanskeligheder samt de skriftsproglige vanskeligheder, der ofte følger med inden for stavning og skriftlig fremstilling. Læsevanskeligheder knyttet til dansk som andet sprog behandles især i forbindelse med sammensatte sproglige vanskeligheder. Bogen adskiller sig fra andre bøger ved at handle om de specifikke vanskeligheder, som det danske sprog kan give.

Det er ikke nødvendigt at have kendskab til læsning, læseteori eller læseundervisning for at få udbytte af bogen, men det vil være betydelig lettere at få det fulde udbytte af denne bog, hvis læseren allerede har viden om det skrevne sprogs indretning og tilegnelse. Henvísninger undervejs fortæller, hvor der kan søges en sådan viden. Det er oftest i Elbros bog Læsning og læseundervisning¹. Ved de enkelte kapitler gøres desuden opmærksom på, om kapitlet er let eller svært at læse og forstå, hvis man ikke kender

til teori om læsning og skriftsprog i forvejen.

Til bogen er der knyttet en hjemmeside, hvor der kan hentes sprog- og læsetests. Litteraturlisten er desuden fyldig, og der refereres til den, så det er muligt at finde lige netop de kilder, den enkelte læser får lyst til at undersøge nærmere.

Målgruppen er meget bred og rækker fra den interesserede uden forudsætninger til eksperten og på tværs af uddannelsessystemet fra småbørnsområdet, over grunduddannelse og ungdomsuddannelser til voksenundervisning.

"Læsebriller"

Elbro pointerer, at bogen ikke bygger på nogen teoretisk beskrivelse af læseprocessen, og at bogen giver en forskningsbaseret forståelse af læsevanskeligheder. Elbro ønsker at kvalificere den danske læsedebat og forsøger at gøre dette på tværs af forskellige læseopfattelser. En meget fin hensigt. Som forsker eller pædagog har man dog et videnskabsteoretisk ståsted, som styrer synspunkter, vurderinger og pædagogiske forslag. Elbros videnskabs-teoretiske ståsted udspringer af det psyko-medicinske paradigme, og bogen giver en grundig forståelse for læsevanskeligheder inden for dette paradigme.

Der har manglet litteratur, som lærer læseren at forstå og anvende skriftsprogets principper. På mange skoler anvendes Elbros lister til afdækning af læsevanskeligheder. Nogle lærere har lært at bruge listerne på kurser, mens andre har fået dem anbefalet og er selv lærte. Det er bl.a. derfor rart at kunne læse den teoretiske indføring hertil. Elbro forklarer teorien i et enkelt sprog, så alle interesserede kan forstå budskabet. Han stiller desuden små øvelser, så læseren kan tænke teorien igennem undervejs. Der er facitliste bagest i bogen, så hvis det kniber med tiden og lysten til øvelserne, så læs svaret, hvor Elbro uddyber eller kommer med ny viden.

Det er ikke overraskende, at Elbro efterlyser velbegrundede diagnoser for læsevanskeligheder, og han henvender sig således også til skolepsykologer, talepædagoger og læsekonsulenter ansat ved kommunernes pædagogisk psykologiske rådgivningskontorer. *Læsevanskeligheder forsvinder ikke ved, at man ikke vil benævne dem* (s. 103). Man skal ikke være bekymret for at *stemple eller stigmatisere eleven (...)* *Elevens reaktion på en betegnelse er ganske afhængig af den forklaring og vejledning, som man som fagperson kan give* (s. 104). Elbros budskab er ganske klart, og han anbefaler konkrete redskaber til såvel børne- som voksenområdet.

Cases

Undervejs i bogen knyttes teori og praksis. Fra starten møder læseren fire unge med forskellige typer af læsevanskeligheder, og deres forhistorie præsenteres. I de efterfølgende kapitler viser Elbro, hvordan deres læsevanskeligheder kan forstås og afdækkes. Dejligt med denne kobling, som møder læseren fra starten. Jeg bliver dog lidt forvirret, da jeg første gang møder Asger, som jeg ikke tidligere har hilst på, men jeg lærer ham rigtig godt at kende undervejs i min læsning, da han næsten er en gennemgående person.

Gennem casene ses, hvordan læsevanskeligheder kan være til stede fra den tidlige barndom eller komme senere og måske først i folkeskolens ældste klasser. Dette tilgodeser fint alle de faggrupper, som er tilknyttet småbørn og skoleelever, men ikke undervisere ved ungdomsuddannelserne og voksenuddannelserne, som også hører til målgruppen. Der savnes derfor mindst en case relateret til disse grupper, for at læsevanskeligheder er afdækket fra *undfangelse til alderdom* (s.8) og på tværs af uddannelsessystemet.

Ved at studere de mange (skrift-) sproglige udredninger, der er knyttet til casene, kan læseren lære sig at bruge læseteorien i praksis. Det ser så enkelt ud, men af erfaring ved jeg, at det ikke er helt ligetil, så det vil være oplagt at diskutere eksemplerne – og egne udredninger og tolkninger – med andre og evt. vejledt af læsevejleder eller læsekonsulent, hvis det er helt ny viden.

Det, der virker

Tre kapitler kommer med mange, gode og nye ideer til, hvordan læsevanskeligheder kan foregribes og forebygges, og på hvordan en egentlig specialpædagogisk indsats kan støtte eleven i læsevanskeligheder. Elbros videnskabs-teoretiske ståsted peger på evidens-baseret undervisning, og han præsenterer mange gode forslag til indsatser, som virker, og som er økonomisk mulige og ansvarlige.

Jeg savner dog en mere inspirerende tilgang til pædagogisk praksis! Det kræver stor kreativitet hos praktikerne

ikke at forfalde til traditionel klasseundervisning med udskillende specialundervisning. Bekendtgørelse og vejledning for specialpædagogisk indsats i folkeskolen² gælder, så det dur ikke at kopiere de pædagogiske forslag uden videre. Elbros evidensbaserede idéer kan sagtens tænkes ind i en inkluderende undervisning. Jeg vover denne kritik, selv om Elbro klart udtrykker: *Og så er det på tide, at man sænker blikket fra de almenpædagogiske højder og respekterer virkeligheden* (s. 197). Der er da heller ikke mange litteraturhenvisninger til pædagogik og didaktik, og Elbros anbefaling af *direkte instruktion* (s. 197f) ledsages ikke af henvisninger til forskere bag stilladserings- og mesterlærebeget³.

De mange evidensbaserede forslag til pædagogisk indsats gennemgås enkeltvist og klart, så de er lige til at plukke af til egen praksis alt efter elevens behov. Mange forslag er desuden oplagte at tænke ind i undervisningen mere generelt, så de kan komme alle elever til gode.

En klar, savnet og måske provokerende bog

Alt i alt er det en interessant og lærerig bog, som kan læses flere gange og bruges som opslagsbog af en bred målgruppe. Elbro udtrykker sig dejligt

klart, og læseren bliver aldrig i tvivl om hans hensigt og holdning. Læsevanskeligheder er en bog, som kommer bredt og forskningsforankret rundt om sit emne.

Det er nødvendigt at huske Elbros videnskabs-teoretiske ståsted under læsningen, og i så fald åbner bogen for en grundig forståelse af læsevanskeligheder inden for dette paradigme. Læsevanskeligheder kan bestemt forstås på denne måde, men andre forskningsparadigmer kan åbne for andre forståelser uden, at det er kvaksalveri. Ud fra et antropologisk paradigme udelukker de forskellige paradigmer ikke hinanden. Måske er *læsekrykker* (s. 210) i form af it-rygsæk en god kombination sammen med undervisning i strategier for at udnytte skriftsprogets principper? Vær enig, eller bliv provokeret. Lige meget hvad er det en bog, som vækker til eftertanke, og som har været savnet.

Noter

1 Elbro, Carsten (2006) *Læsning og læseundervisning*. København: Gyldendal. 2. udgave

2 *Bekendtgørelse nr. 1373* af 15. december 2005 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. *Vejledning til Bekendtgørelse nr. 1373* af 15. december 2005 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Offentliggjort d. 24. januar 2008.

3 Om stilladserings- og mesterlærebeget henvises til fx: Dreyfus, H. & S. (2002): "Mesterlære og eksperter læring", i K. Nielsen & S. Kvale (red.) *Mesterlære. Læring som social praksis*. København: Hans Reitzels Forlag. Lave, J. (2002) "Læring, mesterlære, social praksis", i J. Lave & E. Wenger, E. (2003) *Situeret læring og andre tekster*. København: Hans Reitzels Forlag.

TIDSSKRIFTET
VIDEN OM LÆNING

Nationalt Videncenter for Læsning
Ejbyvej 35
2740 Skovlunde
Tlf: 44516197
Email: info@videnomlaesning.dk